

نظریهٔ امور غیر جسمانی

در
رواقی‌گری باستان

مجموعه فلسفه غرب | ۱۰۹ |

www.ketab.ir



انتشارات حکمت

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Émile Bréhier,

La théorie des incorporels dans l'ancien stoïcisme,

J. Vrin 1987.



کتابخانه ملی

سرشناسه: بریه، امیل، ۱۸۷۶-۱۹۵۲ م. Brehier, Emile

عنوان: نظریهٔ امور غیرجسمانی در رواقی‌گری باستان

نویسنده: امیل بریه؛ مترجم: شروین اولیایی

مشخصات نشر: تهران: حکمت، ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۱۰۴، شابک: 978-964-244-237-9

عنوان اصلی: *La théorie des incorporels dans l'ancien stoïcisme*

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا

یادداشت: نمایه



کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

موضوع: رواقیان؛ Stoics

موضوع: آرامش ذهنی؛ Peace of mind

موضوع: فلسفه -- تاریخ؛ Philosophy -- History

شناسه افزوده: اولیایی شیرازی، شروین، ۱۳۶۰-، مترجم

رده‌بندی کنگره: B۵۲۸

رده‌بندی دیویی: ۱۸۸

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۳۱۵۶۰۱



انتشارات حکمت

نشانی دفتر و فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای آریه‌جان، شماره ۹۴
کدپستی: ۱۳۱۵۶۹۳۱۶۵ • تلفن: ۶۶۴۶۱۲۹۲ | ۶۶۴۱۵۸۷۹ • شماره: ۶۶۴۰۶۵۰۵
www.hekmat-ins.com | info@hekmat-ins.com
hekmatpub | 09394402251

نظریه امور غیرجسمانی در رواقی‌گری باستان

نویسنده:	امیل بریه
مترجم:	شروین اولیایی
ویراستار:	مسعود صادقی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران)
نوبت چاپ:	اول • پاییز ۱۴۰۲ شمسی • ۱۴۴۵ قمری
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۴۴-۲۳۷-۹
حروفچینی و صفحه‌آرایی:	مؤسسه فرهنگی-هنری حکمت

© (کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات حکمت است)

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه (از قبیل چاپ، فتوکپی، الکترونیکی، صوت و تصویر) بدون اجازه مکتوب ناهر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

۹۰۰۰۰ تومان



فهرست

۱۱	مقدمه
۱۵	۱. دربارهٔ امر غیر جسمانی به طور کلی
۱۵	۱. نقد ایده‌ها / مُثُل
۲۵	۲. انگارهٔ واقعه در فیزیک
۳۱	۲. امر غیر جسمانی در منطق و نظریهٔ امور «بیان‌پذیر»
۳۱	۱. دربارهٔ امر بیان‌پذیر به طور کلی
۴۳	۲. دربارهٔ امر بیان‌پذیر در نظریهٔ حکم و استدلال
۵۲	۳. تعریف و نشانه‌شناسی
۵۸	۴. نشانه‌شناسی و تقدیر
۶۳	۳. نظریهٔ مکان و خلأ
۶۳	۱. نظریهٔ مکان
۷۲	۲. خلأ
۸۳	۳. فضا
۸۷	۴. نظریهٔ زمان
۹۷	نتیجه‌گیری
۱۰۳	نمایه

مقدمه

یکی از ویژگی‌های خاص فلسفه‌هایی که پس از فلسفه ارسطو متولد شدند این بود که هر گونه علت معقول و غیر جسمانی را برای توضیح موجودات رد می‌کردند. افلاطون و ارسطو اصل و اساس چیزها را در موجودات عقلانی می‌جستند؛ از این منظر، نظریه آنها از آموزه سقراطی مفاهیم مشتق می‌شد و نیز از فلسفه‌هایی که همچون فلسفه فیثاغورس و آناکسیاگوراس، اصل و اساس چیزها را در عناصری قرار می‌دهند که با اندیشه واضح و روشن قابل فهم است. بالعکس، رواقیون و اپیکوریان قصد داشتند که اجسام را به عنوان تنها امور واقعی، یعنی آنچه عمل می‌کند و آنچه عمل می‌پذیرد، لحاظ کنند. فیزیک آنها با ضرب آهنگ خاص خود، فیزیک فیزیکدانان پیش از سقراط را بازتولید می‌کرد، در حالی که پس از آنها، در اسکندریه، ایدئالیسم افلاطونی که هر گونه فعالیت به جز فعالیت موجود معقول را رد می‌کرد، زایشی دوباره یافت.

برای اینکه دلایل تحول از افلاطون گرایی به رواقی‌گری را بیابیم، جالب است که ببینیم ایده امر غیر جسمانی چه جایگاهی را در این نظام حفظ می‌کند. بنا بر نظر سکستوس^۱، این واژه نزد رواقیون به این موضوعات اشاره

1. Sext. Adv. Math. X 218 (S. V. F. d'Arnim II, 117, 20).

داشت: امر «بیان‌پذیر» (λεκτόν)، خلأ، مکان و زمان. خود واژه غیر جسمانی به ندرت در آموزه‌های پیش از آنها استفاده می‌شد. افلاطون تقریباً هرگز آن را برای اشاره به ایده‌ها [مثلاً] به کار نمی‌برد؛ این واژه دو مرتبه در جایی یافت می‌شود که افلاطون می‌خواهد نظریه‌اش را در مقابل نظریه آنتیستنس قرار دهد که او نیز وجود چیزی جز اجسام را نمی‌پذیرفت.^۱ همچنین این واژه را برای اشاره به ایده‌ای می‌یابیم که افلاطون از مکتب فیثاغورس وام می‌گیرد، ایده هماهنگی میان موجودات، خواه هماهنگی اجزاء امر نیک در رساله فیلبوس؛ خواه هماهنگی میان اجزاء جسم در رساله فایدون؛ هماهنگی‌ای که بنا بر نظر فیثاغورسیان، روح را تشکیل می‌دهد.^۲ ارسطو نیز این واژه را استفاده می‌کند، نه برای اشاره به خدای مجزای خود، بلکه برای مشخص کردن ایده‌ای درباره مکان، در نظریه‌ای که از طرفی خودش آن را نمی‌پذیرد.^۳ اسکندر بیان بالعکس این واژه را به طور معمول استفاده می‌کنند تا به موجوداتی اشاره کنند که فراتر از جهان محسوس هستند. پس به نظر می‌رسد که رواقیون بودند که این واژه را به زبان متداول فلسفه وارد کردند، اگرچه این واژه بعدها، به ویژه برای نبرد با ایده‌های آنها به خدمت گرفته می‌شود. بنا بر استفاده‌ای که افلاطون از این واژه می‌کند، ناممکن نیست که این واژه از آنتیستنس سرچشمه گرفته باشد که پیش از رواقیون، ناموجوداتی همچون مکان و زمان را به عنوان امور غیر جسمانی رد می‌کرد. در واقع معنای کلی نظریه رواقیون درباره امور غیر جسمانی از این قرار است؛ آنها با اینهمان‌سازی موجود و جسم، مجبور شدند فضا و زمان را اگر نه به عنوان امور موجود، دست‌کم به عنوان چیزهایی معین بپذیرند. برای این نیستی‌های وجود بود که آنها مقوله امر غیر جسمانی را

1. Plat. *Soph.* 246 b; *Polit.* 286 a.

2. *Phédon* 85 e; *Philebe* 64 b.

3. *Phys.* IV, I, 10.

آفریدند.^۱ منابعی که در این تحقیق از آنها استفاده خواهیم کرد، به جز گردآورندگان و عقیده‌نگاران، (استوبایوس، دیوژن لائرتیوس، آیتئوس)، به خصوص از مخالفان رواقیون می‌آید: آکادمیسین‌ها و شکاکان (سیسرون از میان آکادمیک‌ها و سکستوس)، شارحین ارسطو (آمونئوس، اسکندر افرودیسی، سیمپلیکیوس) و افلاطونیان (پلوتارک، نمسیوس، پروکلس). این متون بنا بر طبیعتشان، تنها حاوی اشارات بسیار مختصری دربارهٔ آموزه‌ها هستند و ما گاهی به‌سختی می‌توانیم تعالیمی را که به ما می‌دهند، بفهمیم و کامل کنیم.

www.ketab.ir

۱. هیچ مطالعهٔ جامعی دربارهٔ امور غیر جسمانی وجود ندارد که ذکر کنیم. برای امر «بیان‌پذیر» و منطق اینها را ببینید:

Prantl, *Geschichte der Logik im Abendl.* Brochard, *sur la Logique des Stoïciens* (Arch. F. Gesch. Der Phil, 1892, vol. V, n° 4). Hamelin, *sur la Logique des Stoïciens* (Année philosophique, 12^e année, 1902, p. 13).

قطعات رواقیون باستان توسط آرنیم (Arnim) گردآوری شده است:

Stoicorum Vet. Fragm., v. I, Lipsiae, 1905; v. II (منطق و فیزیک خروسیپوس); 1903; v. III, 1903.

ما به همین چاپ ارجاع خواهیم داد.